

טור מדד המלחמה והשלום
אוגוסט 2009
פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

חרף מקרי האלימות המזעזעים הרבים של השבועות האחרונים, מראים הנתונים שבפרוס השנה החדשה תחושת הביטחון של הציבור היהודי בישראל נמצאת דווקא במגמה עלייה, הן ברמה האישית והן ברמה הלאומית. למעשה תחושת הביטחון במישור האישי אפילו גבוהה מעט יותר מאשר במישור הלאומי. כך, כיום 49% מגדירים את רמת הביטחון האישית שלהם כגבוהה או גבוהה מאוד, 29% כבינונית, ורק 19% כנמוכה (לשם השוואה, באפריל 2007 שיעור אלה שהגדירו את רמת הביטחון האישית שלהם גבוהה היה 42.5%, בינונית - 32%, ונמוכה - 24%). כשמדובר ברמת הביטחון הלאומי, ההתפלגות של המשיבים היא כיום: רמה גבוהה - 38%, בינונית - 37% ונמוכה - 22% (באפריל 2007 היו השיעורים המקבילים 24.5%, 36% ו 39%). פילוח התשובות לפי ההגדרה העצמית של המרואיינים כימין, מרכז או שמאל בתחום המדיני-ביטחוני מראה כי השמאל מוטרד פחות ממצב הביטחון הלאומי מאשר המרכז או הימין. כך, שיעור המגדירים את רמת הביטחון הלאומי כגבוהה או גבוהה מאד בקרב השמאל עומד על 51% שעה שהשיעורים המקבילים במרכז ובימין הם 37% ו 39%.

החשיבות של תחושת הביטחון ברמה הלאומית מקבלת משנה תוקף לנוכח השיעור הגבוה יחסית 48% המעריכים כי יש סיכוי נמוך או נמוך מאוד שבחמש השנים הקרובות תהיה על ישראל מתקפה כוללת מצד מדינה ערבית אחת או יותר. עם זאת יש לשים לב כי יש מיעוט גדול - 44% - הסבורים כי יש סיכוי גבוה או גבוה מאוד למתקפה כזו ו 10% אינם יודעים. הצלבה של הערכת הסיכוי למתקפה עם ההגדרה העצמית של המרואיינים כימין, מרכז, או שמאל מראה שיש קשר הדוק בין ההגדרה העצמית לבין הערכת הסיכוי למתקפה: כך שבקרב מי שמגדיר עצמו כשמאל שיעור החוששים ממתקפה רבתי הוא 20% בלבד בעוד שבקרב מי שמגדירים עצמם מרכז חוששים ממנה 40% ובין המגדירים עצמם כימין - 44%.

הניסיון להבין מן הנתונים כיצד רואה כיום הציבור הישראלי-יהודי את מצבה של ישראל בזירה הבין-לאומית אינה אינו מעלה תמונה חד משמעית: כך, שליש סבורים שישראל די מבודדת או מאוד מבודדת בזירה הבינלאומית, ושליש חושבים שהיא כלל לא או די לא מבודדת. לשליש האחרון אין הערכה ברורה בנדון. עם זאת רווחת בציבור הנטייה לפקפק ביכולתה של הממשלה הנוכחית לעמוד בפני לחצים מדיניים. כך, לשאלה "עד כמה אתה סומך כיום על ממשלת נתניהו-ברק-ליברמן כי אם יופעלו על ישראל

לחצים מצד מדינות העולם לסגת מהשטחים, היא תוכל לעמוד בהם בהצלחה ולשמור על האינטרסים המדיניים והביטחוניים שלה", השיבו הרוב - 54% - שהם בכלל לא או לא כל כך סומכים על יכולת הממשלה להתמודד עם לחצים חיצוניים בהשוואה ל- 42% שהם די או מאד סומכים עליה. צילוח התשובות על פי ההבחנה בין ימין, מרכז ושמאל מראה כי בשלושת הקבוצות הרוב אינו סומך על הממשלה בנושא זה, אם כי בשמאל רוב זה מעט גבוהה יותר (57%) מאשר במרכז (53%) ובימין (52%).

על רקע חילוקי הדעות ביחס למצב של ישראל בזירה הבינלאומית והפקפוק השכיח ביכולת הממשלה להתמודד עם לחצים חיצוניים, בולטת ביותר ההסכמה הרחבה בציבור ביחס ליכולתו של צה"ל להתמודד עם הסכנות הצבאיות המאיימות על ישראל: 85% סומכים או סומכים מאוד כי הוא יוכל להגן בהצלחה על מדינת ישראל ואזרחיה אם תהיה עליה מתקפה מצד מדינות ערב. ואף על פי כן, רוב גדול (72%) סבור כי מנקודת הראות של ישראל כיום, הצורך למצוא פיתרון לסכסוך הישראלי-פלסטיני הוא דחוף מאד או די דחוף, לעומת 24% בלבד שאינם רואים זאת כך. חשוב להדגיש כי תחושת הדחיפות לפתור את הסכסוך מובעת על ידי רוב ברור בכל קצוות הקשת הפוליטית, במחנות הימין, המרכז והשמאל גם יחד, אם כי רוב זה גדול יותר בשמאל (82%) מאשר במרכז (79%) והימין (66%). במילים אחרות, הציבור סומך אמנם על יכולתו של צה"ל להתמודד בהצלחה עם מתקפה ערבית, אך מעדיף את הפיתרון המדיני על הצבאי.

מדד המלחמה והשלום ממומן על ידי "תוכנית אוונס ליישוב סכסוכים וגישור" באוניברסיטת תל-אביב. את הראיונות הטלפוניים ביצע מכון ב. י. כהן באוניברסיטת תל-אביב ב-31 באוגוסט – 1 בספטמבר, 2009 והם כללו 530 מרואיינים/ות, המייצגים את האוכלוסייה הבוגרת בארץ (לרבות יש"ע והקיבוצים). טעות הדגימה למדגם בגודל זה היא כ- 4.5%.